

GOLDFINGER
COMMUNICATIONS

קו לחינוך

29.12

קו לחינוך

הקו שלך למידע חינוכי

גיליון 564 | ג' טבת תשע"ב | 29.12.11 | משוגר למנויים בלבד | www.kav-lahinuch.co.il | kav1@bezeqint.net | רח' החשמונאים 88 | תל אביב | תד. 20225 | מיקוד 61201
מו"ל ועורכת: סיגל בן ארצי | עריכה: מיכל חביב | המערכת: היסמין 1 רמת אפעל | טל. 03-6354484 | פקס. 03-6354490

חוקרים טוענים; החינוך ההיסטורי במערכת החינוך נעדר כל משמעות

"הוראת ההיסטוריה במערכת החינוך הממלכתית של מדינת ישראל סובלת מכשל פרדיגמטי. כשל זה מתבטא בניתוקה מכל הקשר דיסציפלינרי, חינוכי או פוליטי רלוונטי". כך טוענים חוקרים בכירים בהיסטוריה ומחברי ספרי לימוד במקצוע זה, פרופ' אייל נווה וד"ר נעמי ורד, ממכללת סמינר הקיבוצים במאמר שחיברו. כותרת המאמר היא "היסטוריה ללא משמעות; על היעדרו של הקשר דיסציפלינרי, חינוכי ופוליטי בחינוך ההיסטורי הממלכתי בישראל". המאמר מתפרסם בכתב העת החדש "גילוי דעת", בהוצאת סמינר הקיבוצים והוצאת הקיבוץ המאוחד, שהתפרסם השבוע.

לטענת החוקרים, הוראת מקצוע ההיסטוריה במערכת החינוך בישראל שונה מאשר במדינות הדמוקרטיות האחרות. במדינות אלו היחס להוראת ההיסטוריה הוא בדרך כלל "פתוח, ביקורתי ומאתגר חשיבה". לעומת זאת בישראל, למרות ההצהרות הרשמיות של משה"ח והרצון המובע על ידי מורים רבים, הוראת מקצוע ההיסטוריה היא טכנית, ומתאפיינת בפעולות של קטלוג, הערכה, מיון ומתן ציונים. במאמר נטען, כי מרבית הלמידה מתבססת על פיתוח טכניקה המסייעת לתלמידים להצליח בבחינות הבגרות. אין טיפוח של תובנות בקרב הלומדים ולא הענקת משמעות למקצוע העוסק בתולדות הניסיון האנושי. החוקרים טוענים בשל כך נוצר ריק תודעתי אצל התלמידים; הם משננים את החומר ומקטלגים אותו לקטגוריות טכניות, בהתאם להנחיית המורים, ושוכחים אותו מייד עם סיום בחינת הבגרות.

במאמר מועלות טענות רבות על מבנה בחינת הבגרות בהיסטוריה ותוכנה, המבוססות על מחקר איכותני שערכו שני החוקרים. במחקר נדגמו 14 בחינות בגרות בין השנים תשנ"א-תש"ע.

(המשך בעמ' 2)

חוקרים טוענים; החינוך ההיסטורי במערכת החינוך נעדר כל משמעות

(המשך מעמ' 1)

מפמ"ר מספר 1 לשנת תשע"ב, והיא מועברת על ידי מדריכי ההיסטוריה ועל ידי אישית בכל מפגשי עם המורים להיסטוריה. מפגשים אלה מתקיימים לפחות אחת לשבוע ברחבי הארץ. במקביל אנו שוקדים על הכנת הנחיות למורים (האשנ"ב) שתכלולנה הצעות לשאלות מנחות, מעוררות חשיבה בכל סוגייה וסוגייה בתוכנית הלימודים".

ד"ר כץ-אתר מוסיפה; "בחינות הבגרות בהיסטוריה, כמו גם בשאר מקצועות הלימוד, מכוונות לכלל תלמידי ישראל. פירוש הדבר שעליהן לתת מענה לתלמידים מצטיינים ולתלמידים מתקשים גם יחד. מכאן שעל כותבי הבחינה מוטלת המשימה המורכבת של יצירת תמהיל שיש בו משום מטלות פשוטות לצד מטלות מורכבות יותר". לגבי שאלות המקור ההיסטורי, מציינת המפמ"רית להיסטוריה, כי הן אכן בודקות בראש ובראשונה את אוריינות התלמידים – היכולת שלהם להבין מקור היסטורי בסיסי ביותר. לדבריה; "בתשע"ב מוצעות למורים להיסטוריה מגוון השתלמויות שעניינן הוראה באמצעות מקורות היסטוריים".

לגבי הטענה בנוגע למחונן, טוענת המפמ"רית להיסטוריה כי המטלות בשאלה אמנם דורשות מהתלמיד להתבסס על מידע שלמד, אך גם לבטא את תפיסת עולמו, פרשנותו את האירועים ויכולתו לנתחם. ד"ר כץ-אתר מוסיפה, כי מעריכי בחינות הבגרות הונחו לקבל תשובות נוספות על אלה המופיעות במחונן, ובלבד שנומקו ובוססו.

החוקרים מציינים, כי ציפו שבבחינות של השנים האחרונות יחול שינוי במאפייני השאלות, מכיוון שבמסגרת תוכנית "האופק הפדגוגי" הונחו המפמ"רים לשלב בתוכנית הלימודים שיטות לימוד המעודדות חשיבה מורכבת. למרות זאת, לא מצאו החוקרים הבדלים משמעותיים בין הבחינות בשנים האחרונות ובין הבחינות בשנים הקודמות. לטענתם, השאלות בכל הבחינות נטו לטפח למידה מנחילת מידע ולא עודדו חשיבה.

זאת ועוד, ההנחיה במסגרת תוכנית האופק הפדגוגי הייתה להכניס לבחינות הבגרות בשנים האחרונות ניתוח של מקור היסטורי. החוקרים טוענים, כי המקורות בבחינות האחרונות בהיסטוריה שימשו בעיקר לבדיקת הבנת הנקרא ואוריינות ולא לפרשנות עצמאית של הטקסט. לטענתם, גם שאלות המקורות נשענות בעיקר על שינון מידע שנלמד בכיתה. עוד טוענים החוקרים, כי בבחינות הבגרות בהיסטוריה מופיעות שאלות המבקשות מהתלמידים להעניק תשובה "נכונה" אחת בסוגיות, אשר ספק אם יש להן תשובה אחת מוסכמת.

טענה נוספת היא שהמחונן שניתן למעריכי הבחינות בשאלת המקור בקיץ תשע"א, כדי לקבוע את ציוני התלמידים, אינו מעניק כל ניקוד לפרשנות אישית, גילוי כושר ניתוח או הפגנת יצירתיות מחשבתית של התלמיד. בתגובה לטענות מחברי המאמר נמסר לקו לחינוך מהמפמ"רית החדשה להיסטוריה, ד"ר אורנה כץ-אתר; "אנורואים חשיבות רבה בשילוב מטלות חשיבה בהוראה ובבחינות. הנחיה מתאימה פורסמה בחוזר

